

Mléko, maso nebo vlna

Štolc L., Dřevo V., Nohejlová L.

Katedra chovu skotu a mlékařství, AF ČZU Praha

Mezi základní užitkové vlastnosti ovcí řadíme produkci masa, mléka a vlny. V různých částech světa jsou využívány různě v závislosti na přírodních, klimatických a ekonomických podmínkách.

V České republice produkce ovčího mléka a sýra v porovnání s produkcí masa hraje druhořadou úlohu (Jakubec, 2001).

Ovčí mléko má dvojí význam. Slouží jako základní složka výživy jehňat a z hlediska svého složení představuje velmi cennou potravinu a surovinu pro lidskou výživu. Ovčí mléko je vodnaté, bílé nebo lehce nažloutlé tekutina s mírně natrpklou chutí. Složením se ovčí mléko značně liší od mléka kravského. Obsahuje průměrně 5,5% bílkovin, 7% tuku, 5% cukru a 0,9% popelovin. Vzhledem k vysokému obsahu tuku a bílkovin je výživná hodnota ovčího mléka téměř 2x vyšší než mléka kravského. Ovčí mléko je bohatší na vitamíny skupiny B.

Délka laktace ovcí je různá. Pohybuje se od 100 do 250 dní a celková produkce mléka kolísá mezi 80 až 140 kg. U dojných plemen se mléčnost pohybuje kolem 200 až 300 kg, u specializovaných dojných plemen (např. východofríská ovce, awassi aj.) až 500 až 600 kg. Průměrná denní dojivost ovcí kolísá nejčastěji od 0,5 kg do 3 kg.

Jak již bylo uvedeno, využití ovčího mléka v zahraničí je různorodé. Margetín (1999) dokonce uvádí, že ve Velké Británii se vede kampaň „Ovčí mléko s vysokým obsahem zinku je hlavní alternativou Viagry“.

Jsme toho názoru, že využití ovčího mléka v ČR nelze opomíjet a je třeba tuto užitkovou vlastnost ve vhodných klimatických, přírodních a ekonomických podmínkách ČR využít.

V současnosti je chov ovcí v ČR zaměřen zejména na produkci jatečných jehňat. Tato produkce je podmíněna komplexem užitkových vlastností: plodností a mléčností bahnic, růstovou schopností jehňat a kvalitou jejich jatečných trupů. Ovce jsou dnes chovány převážně v extenzivních podmínkách, mnohdy s využitím celoroční pastvy.

Masný užitkový typ se formuje na základě plemen: TEXEL (T), SUFFOLK (SF), OXFORD DOWN (OD) a CHAROLLAIS (CH).

Ovčí maso je výživné, bohaté na bílkoviny, dobře stravitelné, často se označuje jako maso dietní (doporučuje se při onemocnění žlučníku, žaludku, proti skleróze apod.), má výborné chuťové vlastnosti. Na celkové spotřebě masa v České republice se skopové a jehněčí maso podílí 1 – 3 %.

Od roku 1993 je dle ČSÚ spotřeba ovčího masa v ČR v podstatě stabilní. Proti jiným zemím je v ČR spotřeba tohoto masa velmi malá, činí 0,4 kg na obyvatele a rok. I přes snížení stavů ovcí je poptávka s nabídkou vyrovnaná.

Cena jatečných jehňat v roce 2001 se pohybovala v rozmezí 45–60 Kč/kg živé hmotnosti, výkyvy ceny jsou způsobeny sezónností poptávky a nabídky.

V posledních letech zaznamenal světový obchod s jehněčím masem výrazný nárůst, způsobený jak dlouhodobým poklesem stavů ovcí, tak náhlým oživením poptávky v EU. Průměrná spotřeba skopového masa v EU činí 3,6 kg na obyvatele a rok. V některých státech je spotřeba tohoto masa výrazně vyšší, např.: Francie 5,3 kg, Španělsko 6,2 kg, Řecko 13,8 kg. Využití plemen kombinovaných a čistě masných je jediným východiskem pro řešení vzrůstající spotřeby jehněčího masa v EU.

Produkce vlny patří a patřila mezi velmi významné užitkové vlastnosti ovcí. Ovčí vlna je nejstarší přírodní vlákno, které se používalo pro lidské ošacení. Horák (1999) uvádí, že spřádat vlnu se lidé naučili již v neolitu.

Využití ovčí vlny je velmi různorodé, lze ji použít na různé vlněné výrobky (šatovky, plédy, svetry, koberce apod.). V posledním období je využití ovčí vlny ovlivněno velmi výrazně módními trendy a vlna je nahrazována různými syntetickými materiály. Dosti často je vlna využívána jako stavební materiál vzhledem ke svým vynikajícím izolačním schopnostem.

V současné době jsou ve světě cca dvouleté zásoby ovčí vlny. Cena za 1 kg vyprodukované potní vlny je velmi nízká (25-30 Kč/kg).

V ČR je situace dokonce taková, že o domácí produkci vlny není zájem (vzhledem k nízkému počtu chovaných ovcí, značnému počtu plemen a různorodé kvalitě vlny atd.).

V našem příspěvku jsme se zaměřili na hlavní produkční vlastnosti ovcí, které lze v podmínkách ČR využít. Na základě našich dlouholetých zkušeností a poznatků jsme ve vztahu k ekonomice chovu ovcí došli k závěru, že v ČR by měl být chov ovcí orientován především na produkci kvalitního jehněčího masa, ale i na využití mléčné užitkovosti ovcí. Chov ovcí zaměřený na vlnářskou užitkovost je ekonomicky velmi výrazně ztrátový.